

BİREYİN MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN KAYNAKLAR: YENİ TEKNOLOJİLERDEN İNTERNET

Sabahattin DENİZ*

ÖZET

Birey gelişim dönemlerinde değişik duygular içindedir. Birey eğitim-öğretim sürecinin farklı aşamalarında gelecekte yapmak istediği mesleklerin seçimine yönelik olarak kararlar alır. Meslek seçimine yönelik kararların alınmasında birçok etken rol oynar. Bu etkenlerin bireyce fark edilmesinde okul ve aileye önemli görevler düşer. Ayrıca yeni teknolojilerin kullanımının yaygınlaşması toplumsal kurumların bu tür teknolojileri kullanmalarını zorunlu kılmıştır. Toplumsal bir kurum olan okulun yetiştireceği bireylerin yönlendirilmesinde yeni teknolojileri izlemesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu nedenle yeni teknolojilerden biri olan İNTERNET'in bireyin meslek seçiminde oynadığı rol 21. Yüzyıl insan modelini belirlemede etkili olmaktadır.

ABSTRACT

An individual include different emotions during his/her developmental period. During the different stages of his/her educational process, he/she makes different decisions on which career to take in the future. There are many factors which have a role in deciding on a career. It is parents' and schools' responsibility to make the individual to be aware of these factors. Also the fast spreading use of new technology has made public organizations to use technology. It is inevitable for the schools, public organizations to use technology in order to bring up the individual they want İNTERNET which is among the new technology class plays an important role in an individuals' career decision while being effective in tracing the human model of 21st century.

GİRİŞ

Yaşadığımız dünya hızlı bir teknolojik gelişim ve değişim süreci göstermektedir. Birey ise bu ortama uyum sağlamanın yollarını aramaktadır. Bu uyum süreci onun planlı bir şekilde eğitim-öğretim süreçlerinden yararlanması ile mümkün olmaktadır. Bireyin aile ve çevre dışındaki eğitim yaşantısı okul denilen kurumlarda gerçekleşmektedir. Bu kurumlar okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olmaktadır¹.

* Yrd. Doç Dr., Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi
¹ Razon Norma. "Bireyin Yaşamında Meslek Seçiminin Önemi ve Meslek Seçiminde Mesleki Rehberliğin Yeri". **Pedagoji Dergisi**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basım Evi, 1994, s-77-79.

Bu kurumlarda verilmekte olan eğitim örgün eğitim kapsamı içerisinde ele alınmaktadır. Bu eğitime ek olarak çok daha geniş kitlelere eğitim olanağı sağlayabilecek yaygın eğitim kavramı gündeme gelmiştir. Çok genel anlamda yaygın eğitimi şöyle tanımlayabiliriz: Uzaktan eğitim, esnek eğitim, açık öğretim veya açık üniversite vb. değişik adlarla anılan eğitim biçimi zaman ve mekana bağlı olmaksızın yeni teknolojiler kullanılarak bireylere sunulmaktadır. Bu bağlamda uzaktan eğitim, isteyen herkese yaşam boyu eğitim sağlayan ve eğitimin bireysel ve toplumsal amaçlarının gerçekleştirilmesine önemli katkılarda bulunabilen yeni teknolojilerden yararlanan ve bireyin bağımsız öğrenmesine dayanan bir eğitim yaklaşımıdır². Uzaktan eğitim kavramıyla ilgili bir çok temel kavram vardır. Bu nedenle uzaktan eğitim sosyal, ekonomik, bilimsel, teknolojik, eğitsel nitelikli ve çok boyutlu bir yaklaşımdır³.

Gerek örgün eğitimin gerekse yaygın eğitimin amacı yeni teknolojiler kullanılarak toplumca benimsenmiş bir mesleği bireylere kazandırmaktır. Eğitim ortamlarında kullanılan yeni teknolojiler içerisinde en yaygın olanı bilgi teknolojileridir. Yeni bilgi teknolojilerinin eğitim ortamlarında iki önemli özelliği vardır. Bunlar; Bilgisayarın gelişmesi ile ortaya çıkan elektronik veri işleme teknolojileri ve elde edilen bilgilerin elektronik ortamda sunulmasıdır⁴. Bu belirtilen özellikler eğitim alanında kullanılan her türlü teknolojiyi değil, daha çok elektronik yapı ve işleyişe sahip teknolojileri içine almaktadır. Bu durum eğitim teknolojisinin eğitim ortamlarında yeni teknolojileri nasıl kullandığını göstermektedir.

Birey zorunlu öğretim dönemini tamamladıktan sonra ya daha üst öğrenime devam eder yada iş hayatına atılır. Belirli bir eğitim-öğretim sürecini geçen birey, mesleğini ve işini seçer. Ancak birey eğitim yaşantısı sonucunda genellikle meslek seçimi sorunu ile karşı karşıya kalır. Bireyin meslek seçimi onun hayatı boyunca yapacağı en önemli seçimlerden birini oluşturur. Bu seçim onun tüm yaşamını etkiler. Birey için yaşamsal önemi olan meslek kavramının birçok tanımı yapılmıştır. Genel olarak meslek bir insanın hayatını kazanmak, geçimini sağlamak için yaptığı iş olarak tanımlansa da, meslek sadece para kazanma, geçim sağlama yolu değildir. Çünkü meslek daha kapsamlı olan, yeni bir yaşam şekli, belli bir çalışma ortamı, farklı bir yeteneğin

² .Yorgancı, Savaş. "Bilgi Merkezleri Modeli ve Türkiye". **Uzaktan Eğitim Dergisi**. Ankara: Ünal Ofset matbaacılık, 1998, s-102.

³ .Alkan, Cevat. "Uzaktan Eğitimin Kavramsal Boyutu". **Uzaktan Eğitim Dergisi**, Ankara: Ünal Ofset Matbaacılık, 1997, s-8.

⁴ .Alkan, Cevat., Deryakulu, Deniz ve Şimşek, Nurettin. **Eğitim Teknolojisine Giriş**, Ankara: Önder Matbaacılık, 1985, s-84.

kullanılması ve geliştirilmesi demektir⁵. Örgün eğitim kurumlarına devam eden her birey belli bir dönemde ileride yapacağı mesleğini okul yıllarında belirler.

Başlangıçta çok genel ve bulanık olan tercihlere sahip olan birey, gelişim döneminin özelliklerine uygun olarak kendisini ve çevresini tanıdıkça daha akılcı değerlendirmeler yapabilir, daha gerçekçi kararlar alarak uygulayabilir. Meslek seçimi hayal kurma, araştırma, billurlaştırma ve belirlenme gibi aşamalardan oluşan dinamik bir süreçtir. Bu süreçte bazen geri dönüşlerde yapılabilir. Bu da bireyin meslek seçiminde kısmen kararsızlık içerisinde olduğunu gösterir. Birey seçeceği mesleği düşünürken kendince hedefler belirler. Bu hedeflerin önceliklerine göre sıralamalar yapar. Örneğin; saygınlık düzeyi, iş bulma, mesleğin sağlayacağı para olanaklarını gereğinden fazla önemsemesi gibi... Böylece birey mesleğini seçmekle hayatını devam ettireceği çevreyi ve ilişkide bulunacağı insanları da seçmiş olmaktadır. Ekonomik koşullardaki hızlı değişme bireyin yaşadığı çevredeki mesleklerin de değişmesine yol açmaktadır. Birey tercih edeceği mesleğin , çok çabuk değişen yönleri hakkında yeterli bilgi sahibi olurken ; mesleğin gerektirdiği yeteneğe ve ilgiye sahip olup olmadığı konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmayabilir.⁶

Okul çağındaki birey mesleki seçimini ilkönce ilköğretim sürecinde, daha sonra ise ortaöğretim sonunda belirlemektedir. Her iki okul ortamı da gencin fiziksel, bilişsel ve duyuşsal gelişiminin ve kişilik özelliklerinin hassas olduğu dönemleri kapsamaktadır. İlköğretimin birinci basamağında okul çocuğu meslek seçiminde kararsız kalmakta ve sürekli karar değiştirerek, her gün yeni bir meslek seçmektedir. Bu dönemde hayaller söz konusudur. Çocuk çevresinde gördüğü meslekleri benimser, özellikle baba mesleği çocuk için önemlidir⁷

Oysa orta öğretim kademesine gelen gençlerin hem bir üst basamakta devam edeceği okulunu hem de yaşamında etkili olabilecek mesleğini seçmede daha bilinçli kararlar aldığı görülmektedir. Bu dönemde genç hangi alana yöneleceğini ve dolayısıyla da hangi yüksek öğretim kurumuna devam edeceğini ya da yükseköğretim programlarına devam etmeden hangi mesleklere gireceğini belirlemek durumunda kalır.

Birey meslek seçimi ile aynı zamanda yaşamını sürdürebilmek için gerekli olan işini de seçmiş olmaktadır. İş onun için sürekli bir uğraşı alanı

⁵. Kuzgun,Yıldız. "Meslek seçiminde Kararsızlık", **Eğitim Fakültesi Dergisi**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1986, s- 217.

⁶. Kuzgun ,Yıldız." Mesleki Rehberlik Gereksinmesi, Uygulamalar ve Sorunlar". **Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunları**, Şafak Ofset Matbaası,1986,s-150.

⁷. Grant, Bruce,. D. Demos and George-Edwards Willard. **Guidance for youth** , Charls Thomas Publisher. İllinois, 1986.

oluşturur, maddi ve manevi doyum sağlar. Bu ise onun okul ortamında ve dışında bir eğitim sürecinden geçmesini gerektirir. Bireyin meslek seçimine odaklandığı her gelişim döneminde farklı kararlar almasında çeşitli etkenler önemli rol oynamaktadır. Bu etkenleri şu şekilde belirleyebiliriz: 1. Cinsiyet ve fiziksel özellikler, 2.Kendi istek ve hayalleri, 3. Mesleğin toplumdaki yeri, getirdiği gelir ve mesleğe olan talep, 4.Okul başarısı ve öğretmenlerin düşünceleri , 5. Ailenin beklentisi ve kendisi hakkındaki düşünceleri, 6. Çalışma alışkanlıkları ve okul başarısı, * Benlik kavramı, ilgileri, özel yetenekleri ve zekası, 7. Akranlarının etkisi ve düşünceleri, 8.Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, 9.Çevrenin etkisi, ülkenin ekonomik durumu ve teknolojik gelişmeler, 10. Meslek hakkındaki bilgi düzeyi, 11. Mesleki olgunluk düzeyi. Bu etkenlerin hepsi bireyin kendi mesleğini seçerken önemli birer belirleyici olmaktadır. Birey bu kararı verirken kendisini çok iyi tanımalıdır. Yani kişilik özellikleri yönünden kendini değerlendirebilmelidir; ilgilerini, yeteneklerini ve değerlerini çok iyi bilmelidir. Okul ortamında ilköğretim çocuğunda bu **ilgiler belirginleşmeye** başlarken, orta öğretim gencinde ilgilerde **kesinleşme** söz konusudur.

Bireyin **Yetenekleri** onun öğrenme gücünün bir göstergesidir. Okul çocuğunun becerilerine bakarak onun eğitim süreci içerisindeki yeri ve başarı düzeyi öğretmenlerce tahmin edilebilir. Mesleki faaliyetler sonucu duyulan haz ise okul çocuğunun **değerlerini** ortaya koyar⁸. Bireyin kendi kendine sorduğu “ ben ne için çalışmaktayım? Yapacağım meslekten ne beklemekteyim?” vb. sorulara verdiği cevaplarla da mesleki değerler ortaya çıkar.

Bireyin meslek seçimine yönelik sorunlarını giderebilmek amacıyla dikkat edilmesi gereken iki önemli hususu aşağıdaki gibi açıklamak olanaklıdır:

a. Meslek Seçiminde Okul ve Ailenin, Okul Çocuğuna Sağlayacağı Yardımlar Önceden Tasarılmalı

Okul yönetimi, öğretmenler ve aile çocuğun hangi mesleğe yönelebileceğini kararlaştırırken bazı hususları dikkate almak durumundadır. Bunlar: 1.Çocuğun kendini tanıması ve gelişmesini sağlama, 2.Kendi tecrübelerini ve gözlemlerini çocuğa aktarma, 3.Son kararı çocuğun vermesini sağlama, 4.Psikolojik danışma ve rehberlik uzmanlarından yararlanma, 5. Bireyce meslek seçiminde sadece yapılacak mesleğin kolay para getiren ve rahat bir iş olmasını değil, bunların dışında mesleğin gerektirdiği; nitelikler, çalışma ortamı, iş bulma olanakları gibi etkenlerin üzerinde durulmasını sağlama, 6. Bireyin akademik başarısına bakarak objektif bir değerlendirmenin yapılmasını sağlama, 7.Bireyin çevredeki meslekleri tanımasını sağlayacak

⁸.Kuzgun , Yıldız. **A.g.e.**, 1986,s-218.

araştırmalara teşvik edilmelerini sağlama, 8. Bireyin gelecekte iş bulma konusunda sorun yaşamayacakları alanlara yönelmelerini sağlamadır. Aileler bu hususların yanında ayrıca aşağıdaki konularda da çocuklara yardımcı olmalıdırlar:

1. Ev ortamında okul öncesi ve temel eğitim dönemindeki çocuğun oynayabileceği ve zekasının gelişimine yönelik oyuncak ve araçları sağlamalı,

2. Çocuğun dikkat süresini uzatabileceği ve belli bir faaliyeti tek başına yapabileceği ortamlara girmesini sağlamalı,

3. Kendi beklentilerini gerçekleştirmeye yönelik meslek seçimi konusunda ısrarcı olmamalıdır⁹.

Böylece bireye yapılacak yardım ilişkileri onun kişiliğini, yeteneklerini geliştirecek ve yaşadığı toplumda diğer bireylerle sağlıklı ilişkiler kurabilmesine yardım edecektir. Toplumların gelişmesi ancak kendini gerçekleştiren bireylerin var olmasıyla sağlanabilir.

b. Meslek Seçiminde Yeni Anlayışların Kazandırılması İçin Ortamlar Oluşturulmalı

Günümüz dünyasında bireylerin meslek seçiminde bilgisayarlar ve internet çok geniş yer tutmaktadır. Gelecek yıllarda da bilgisayarların bu alandaki yeri daha da önemli hale gelecektir. Klasik anlamdaki bir çok iş tanımı ve meslekler değişmektedir. Değişmeye de devam edecektir. Eğitimde bilgisayarın kullanılmaya başlamasıyla birlikte bilgi teknolojilerinin kullanımı da hızlanmıştır. Bilgisayar teknolojisinde elde edilen bilgilerin iletişim teknolojisine uygulanmasıyla yeni teknolojiler bireyleri iletişim teknolojisi içerisinde aktif bir hale getirmiştir¹⁰.

Son zamanlarda ülkeler, kurumlar ve insanlar arasındaki mesafeyi ortadan kaldıran İnternet denilen iletişim aracı bütün mesleklerin kaçınılmaz destekleyicisi olmaktadır. Hellmut Broda “ insanların artık üç ayaklı olacaklarını” söylemekte ve “ nasıl bir eğitim alırsak alalım mutlaka İnternet uzmanı olmamız gerekir demektedir. Yani her meslek sahibinin normal eğitiminin dışında İnternet eğitimini almaları zorunlu olmaktadır. İnternet sayesinde işsizlik denilen **meslek bulma hastalığı** ortadan kalkacak ve

⁹. [Http://www.kultur.k12/den_meslek.htm](http://www.kultur.k12/den_meslek.htm), 2000

¹⁰. Akkoyunlu, Buket. "Bilgi Teknolojilerinin Okullarda Kullanımı ve Öğretmenlerin Rolü", **Eğitim Fakültesi Dergisi**, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Şafak Maatbacılık,, 1995, s-11.

girişimci bireylerin çoğalması sağlanacaktır. Çünkü İnternet teknolojisi bireylere yeni işler yaratarak yeni mesleklerin oluşmasına neden olacaktır. 2000'li yıllar teknolojinin insan beyni tarafından daha etkili ve serbest kullanımını sağlayacaktır. Gerçekten yeni yüz yılda iş dünyası büyük bir hızla değişim içerisine girmektedir. Bu ise okul ortamlarında yetişmekte olan çocukların, bu gelişme ve değişmeden haberdar olmalarını gerektirmektedir. Okul çocuğuna verilecek olan bu yeterlilik onun yaşadığı dünyada mutlu ve başarılı olmasında önemli olacaktır.

İletişim teknolojisindeki gelişmelerle birlikte artık, kıtalar, ülkeler ve şehirler arası mesafe ortadan kalkmaktadır. Yeni teknolojilerle birlikte birçok yeni meslek de ortaya çıkmaktadır. Bu durumda devlet politikaları ulusal ve uluslararası geçerliği olan mesleklere uygun bireyleri yetiştirmeye çalışacaklardır. Bu ise insanın kişisel gelişimine ve eğitimine verilen önemle sağlanacaktır. Her gün gittikçe karmaşıklaşan yaşam koşullarını oluşturmada önemli bir yere sahip olan mesleklerin belirlenmesinde bazı önlemlerin örgün ve yaygın eğitim kurumları kapsamında alınması bir ihtiyaç olmaktadır. Meslek seçimi konusunda her kurum, yetiştirmek istedikleri bireylerinin hayatta karşı karşıya kalacakları bazı soruları cevaplama arayışı içerisine girmişlerdir. **Gelecekte ne iş yapacaksınız?** sorusuna verilecek cevap bireye verilen **nitelikli bir eğitimin** kazandırılması ile ilişkili olmaktadır. Bu durum bireyin gelecek yaşamını planlamasında ve seçmek istediği mesleği yaşamının bir parçası olarak sürdürmesinde, yaptığı işten haz almasında ve kişiliğinin gelişiminde etkili olmaktadır.

Günümüzde yanlış meslek seçimleri nedeniyle yaptıkları işlerden memnun olmayan bireylerin sayıları giderek artmaktadır. Herhangi bir işte ücretli çalışmakta olanlar , daha çok para kazanacakları işleri ararlarken, kendi işlerini kurmuş olanlar ise , başarılı olmama endişesi yaşamaktadırlar. Bireyin gerek okul ortamında gerekse okul sonrası, gerçekten olmak istedikleri ile hayat şartlarının bireye sundukları çok farklı olabilmektedir. Örneğin, birey kendini tiyatro veya sanata ait olarak görürken, hayat şartları ve geçim problemleri bireyi ek mesleklere yöneltebilmektedir. Bu da okul sonrası bireyin çelişkiler yaşamasına yol açmaktadır. Bazı kimseler yaptıkları işin çok bilinir olmamasından veya dikkat çekmemesinden yakınır. Bazıları da yaptıkları işin sıkıcı olduğunu düşünürler. Önemli olan seçilmek istenen **mesleğin ne kadar zeka ve ne kadar çalışma azmi** gerektirdiğinin birey tarafından bilinmesidir¹¹.

Diğer yandan iyi bir eğitim alma yada iş deneyimine sahip olma da birey için her zaman iş garantisi sağlamaz. Okul ortamlarında çocuğun iyi bir

¹¹. İnsan kaynakları. **Hürriyet Gazetesi**, 1999.

meslek seçimi ve çalışma ortamlarına yönelik bilinçlendirilmesi gelecekte ortaya çıkabilecek bir çok sorunun önlenmesine yardımcı olacaktır. Çünkü meslek seçimi çocuğun toplum içerisindeki yerini belirler ve bu yeri korumak için kendini geliştirmesinde güdüleyici bir etki yapar.

Mutluluğun büyük ölçüde iş ortamındaki kariyerle bağlantılı olduğu bir gerçektir. Bu gerçeklik aynı zamanda bireyin kendine olan saygısını artırmaktadır. Bu günkü evrensel dünyamızdaki yeni ekonomi anlayışı ile İnternet adını verdiğimiz sistem günlük hayatın her alanını birebir etkilemektedir. İnternetin asıl gücünün, sağladığı iletişim ve etkileşim olanaklarından kaynaklandığı açıktır. İnsanların internet aracılığı ile zaman ve mekan sınırlaması ötesinde buluşabilmeleri gerçekleşmektedir¹². Hızla değişen bilgi çağında birçok meslek de değişmek zorunda kalmıştır. Bu değişim ülkelerin yeniden yapılanmalarını gerekli kılmıştır. Bu yapılanma gerek toplumların gerekse bireylerin yaşam felsefelerini farklılaştırmıştır. Bu farklılaşma sonucunda bireysel ve toplumsal yaşamda birçok yenilikler ortaya çıkmıştır. Bireylerin meslek değişimlerini de önemli ölçüde etkileyen bu yeniliklerden bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak olanaklıdır:

*Kitle iletişim araçlarının hızlı değişimi, etkisi, toplumların sosyolojik yapılarında farklılıklar yaratmaktadır. Bu ise kişiler ve toplumlar arası iletişimi geliştirmiştir.

*E- home gibi gelişmeler ev hayatını değiştirmektedir. Bu teknolojiler sayesinde insanlar kendilerine daha fazla zaman ayırabilmektedirler. Böylece yeni hobiler oluşmakta ve dolayısıyla iş stresinden uzak bireyler çoğalmaktadır.

*Eskiden gözde olan meslekler değiştiğinden iş bulmak isteyen gençler gelişmeye açık sektörlere yönelmektedir.

*İnternet okul ortamına girmekte ve gençlerin yaşam tarzı haline gelmektedir¹³.

SONUÇ

Günümüzde telekomünikasyon, medya, bio- teknoloji gibi alanlarda ki gelişmeler bir yandan okulların kendilerini yenilemelerini kaçınılmaz hale getirirken, diğer yandan da bilgi teknolojilerinin meslek seçiminde etkili bir

¹². David, Davenport ve Erarslan,Emek. “ Virtually there :The Internet In Support Of Learnng”.**Türkiye II. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu Bildirileri**”.Ankara: Zincir Ajans Matbaacılık, 1998,s-410.

¹³. Sezen, Açıl. İnsan Kaynakları, **Sabah Gazetesi**, 2000.

araç olarak kullanılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu nedenle geleceğin eğitim kurumları, bireylerin yeteneklerini ortaya çıkarabilmelerine ve onları en iyi biçimde geliştirebilmelerine olanak sağlayacak biçimde kurulmalı ve işletilmelidir. Ayrıca bireyin meslek seçiminde, hedeflerine ulaşmasına yardım edecek eğitim ortamlarını hazırlamalı ve bilgi teknolojisinin gerektirdiği **insan gücünü** en iyi şekilde yaşama hazırlamalıdır. Bu konularda bireylerin buldukları yerden birçok mesleği seçebilmelerine ve uygulayabilmelerine imkan veren internet teknolojisinden yararlanmak en akılcı yol olacaktır.

KAYNAKLAR

Akkoyunlu, Buket. "Bilgi Teknolojilerinin Okullarda Kullanımı ve Öğretmenlerin Rolü", **Eğitim Fakültesi Dergisi**, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Şafak Matbaacılık, 1995, Sayı-11.

Alkan,Cevat."Uzaktan Eğitimin Kavramsal Boyutu".**Uzaktan Eğitim Dergisi.**, Ankara: Ünal Ofset Matbaacılık.1997.

Alkan,Cevat., Deryakulu, Deniz ve Şimşek, Nurettin. **Eğitim Teknolojisine Giriş**, Ankara: Önder Matbaacılık, 1985.

David,davenport ve Erarslan,Emek. " Virtually there :The Internet In Support Of, Learnnig".**Türkiye II. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu Bildirileri**".Ankara: Zincir Ajans Matbaacılık, 1998.

Grant, Bruce,. D. Demos and George-Edwars Willard. **Guidance for youth** , Charls, Thomas Publisher. İllinois, 1986.

[Http://www.kultur.k12/den_meslek.htm](http://www.kultur.k12/den_meslek.htm), 2000

İnsan kaynakları. **Hürriyet Gazetesi**, 1999.

Kuzgun ,Yıldız." Mesleki Rehberlik Gereksinmesi, Uygulamalar ve Sorunlar". **Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunları**, Şafak Ofset Matbaası,1986,s-150.

-----"Meslek seçiminde Kararsızlık", **Eğitim Fakültesi Dergisi**, Ankara: Ankara Üniversitesi, Basımevi, 1986.

Razon Norma. "Bireyin Yaşamında Meslek Seçiminin Önemi ve Meslek Seçiminde Mesleki Rehberliğin Yeri". **Pedagoji Dergisi**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basım Evi, 1994.

Bireyin Meslek Seçimini Etkileyen Kaynaklar: Yeni Teknolojilerden İnternet

Sezen, Açıl. İnsan Kaynakları”, **Sabah Gazetesi**, 2000.

Yorgancı, Savaş.” Bilgi Merkezleri Modeli ve Türkiye”.**Uzaktan Eğitim Dergisi**.Ankara:Ünal Ofset matbaacılık,1998.